

ادیب برومند

نگردد. از این رو کارنامه‌ی خدمات سیاسی و اداری وی درخشان است و با خوش‌نامی، محبوبیت و شرافت توأم است. باید دانست که آن چه مصدق را بیش‌تر محبوب ساخته، جنبه‌ی قهرمانی او در ستیز و آویز با سیاست استعماری انگلستان است. تاریخ قرن بیستم و آگاهی‌های عمومی گواه است که سلطه‌ی سیاست بریتانیا بویژه پس از جنگ جهانی دوم در ایران به گونه‌ی استوار و پابرجا بود که در آویختن با آن، تا این حد که به کوتاه‌کردن دست وی از منابع حیاتی نفت جنوب انجامد، به‌خاطر هیچ‌کس خطور نمی‌کرد.

در جایی که با اشاره‌ی شرکت نفت ایران و انگلیس (یعنی پایگاه استعماری بریتانیا) تصمیمات مهم دولتی اخذ یا فسخ می‌گردید و هر کارمند دولتی با داشتن پارتی در آن پایگاه به مقامات بالا دست می‌یافت و هر تحصیل‌کرده‌ی می‌کوشید که در محفلی منتسب به انگلیس‌ها خود را وارد کند و با مارک «آنگلوفیلی» مراحل ترقی را بییماید، چنان که حجم این نفوذ به‌قدری بود که هیچ‌کس جرات نمی‌کرد به دربان سفارت‌خانه‌ی آن کم‌ترین جسارتی بنماید. با این حال مصدق با شجاعت و حمیت فوق‌العاده‌ی برای زنده‌کردن منافع ملی ایران با این سیاست گلاویز گردید و بر آن شد که دست انگلیس‌ها را از پس‌افکنده‌های زیرزمینی ایران کوتاه کند. این درآویختن، قدرت روحی ویژه‌ی می‌طلبید که در یک روح قهرمانی تجلی می‌کند و چون در مصدق وجود داشت او را به این اقدام بسیار مهم برانگیخت و تا آن جا پیش رفت که آنان را محترمانه از کشور بیرون کرد.

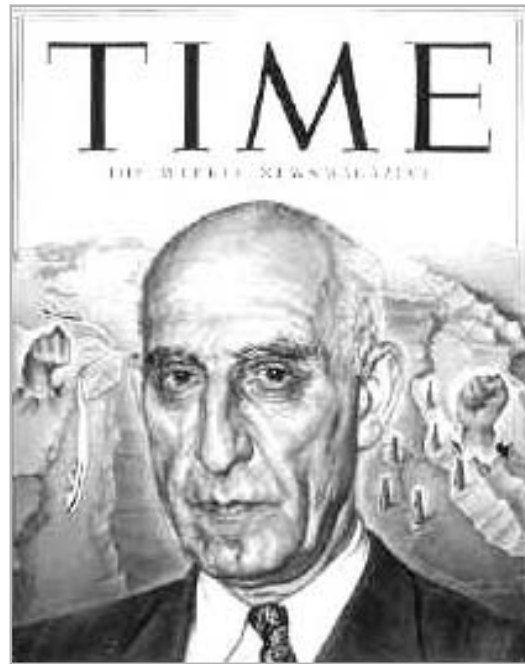
قطع‌نظر از هر چیز، نفس این رویداد خطر خیز، به مصدق چهره‌ی یک قهرمان ملی داد؛ زیرا همه‌گونه خطری در این کشمکش برای شخص مصدق، دولت و کشورش از ترور و لشکرکشی و تحریم شدید اقتصادی و صدها گونه کارشکنی محتمل بود، ولی او با عزمی محکم و اراده‌ی سستی‌ناپذیر در تصمیم خود پافشاری نمود.

□ درباره‌ی شخصیت سیاسی دکتر محمد مصدق، کتاب‌های بسیار نوشته شده و هر سال بر شماره‌ی این کتاب‌ها افزوده می‌شود. هشتاد درصد این نوشته‌ها در گرامیداشت او و خدمات وی در طی دوره‌ی زمامداری‌اش و پیش از آن است و ۲۰ درصد از خرده‌گیری‌های نسبت به وی حکایت دارد. بر همگان آشکار است که انسان همواره بر لب پرتگاه فراموشی و خبط و اشتباه ایستاده است و هیچ‌کس مصون از لغزیدن در این پرتگاه نیست.

سیاستمدار هم انسانی‌ست که هر قدر مدیر و مدبر باشد، از خطا و اشتباه برکنار نمی‌باشد و در شرح احوال بزرگان سیاست این موارد ملاحظه شده است. مصدق نیز از شمار سیاست‌مردانی بود که از این حیث مصونیت نداشته و ادعای معصومیت درباره‌ی او سخنی نستجیده است. اما آن چه مسلم است خبط و خطاهایی که به او نسبت می‌دهند در برابر خدمات گران‌بها و شخصیت استثنایی وی در محوطه‌ی سیاسی ایران چندان در خور توجه نیست. دکتر مصدق در طول دوران ورودش در سیاست سعی کرده است که از هر ترک اولایی حذر کند، تا حد ممکن مرتکب قصور و تقصیر



از راست به چپ: پروفسور سیدحسن امین - ادیب برومند - دکتر محسن کدیور
مهندس عزت‌الله سبحانی - محمد بسته‌نگار (مراسم دکتر یدالله سبحانی)



ثروت سرشاری که پس از ملی شدن صنعت نفت به این کشور سرازیر گشت و میلیاردها دلار از آن به هزینه‌های بامورد و بی‌مورد تخصیص داده شد و از آن جمله مخارج غیرقابل احتساب را در جنگ هشت ساله با عراق تامین نمود، به‌خاطر هیچ‌کس نمی‌گنجید و این همه اساساً در نتیجه‌ی مساعی و تلاش‌های دکتر مصدق و جبهه‌ی ملی ایران بود و گرنه دولت برای ساختن درمانگاهی در یک روستا، اظهار ناتوانی می‌کرد.

ردّ لایحه‌ی (گس - گلشائیان) که به موجب آن پس از مدتی چک و چانه‌زدن، ۱۸ درصد از عواید نفت شرکت جنوب را عاید ایرانی می‌کرد، موهون کوشش‌های دکتر مصدق و یارانش بود، و گرنه برای تصویب آن در مجلس دوره‌ی شانزدهم از طرف انگلیس‌ها، عوامل استعمار، شاه و درباریان بیش از حد کوشیده و گریبان چاک زده شد و اگر این لایحه در کمیسیون نفت به ریاست مصدق رد نشده بود و بعد از آن ملی شدن صنعت نفت تحقق نمی‌یافت، بی‌شک تا سال ۱۳۷۷، سهم ما تنها ۱۸ درصد از منافع شرکت سابق بود و فقر دولت و ملت تا این زمان به حال خود باقی می‌ماند؛ با این ترتیب همه‌ی این اقدامات مهم را با لوائح اصلاحی مصدق به موجب لایحه‌ی اختیارات و سوابق درخشان او در نمایندگی دوره‌ی چهاردهم و غیره باید در نظر گرفت و داوری منصفانه کرد. ■

این خیزش قهرمانانه، عقده‌ی یکصد و پنجاه ساله‌ی بی‌را که در دل ایرانیان و لابه‌لای تاریخ‌شان از لطمه‌های این سیاست شوم به‌وجود آمده بود، گشود و هم‌میهنان خود را به اوج سربلندی و غرور ملی رسانیده، از احساس خود کم‌بینی‌هایی داد. نفرت عمومی از سیاست استکباری بیگانگان، به‌حدی بود که در جنگ جهانی دوم مردم ایران به «هیتلر» جنایتکار که با متفقین می‌جنگید، ناشناخته دل بسته بودند و او را به چشم نجات‌بخش می‌نگریستند. حالا انصاف دهید که این قهرمان منشی مصدق که الهام‌بخش قهرمانان در دیگر کشورها نیز گردید، چه اندازه در خور ستایش است و خرده‌گیری ناقدان او تا چه حد باانصاف فاصله دارد.

معمولاً در همه‌جا قهرمان محبوب و مورد ستایش است، هر چند عملکرد قهرمانی او نتایج در خور توجهی به‌بار نیابوده باشد. «نابلیون بناپارت» با آن همه لشکرکشی‌هایش که او را به‌عنوان قهرمان جنگی و نظامی نامبردار ساخت، محبوب ملت فرانسه است، در حالی که در برابر تلفات بی‌شمار و هزینه‌های کلان چندان چیز مهمی برای فرانسه ارزانی نداشت است.

و اما مصدق در مقام نخست‌وزیری افزون بر چهره‌ی قهرمانی‌اش با تشکیل جبهه‌ی ملی ایران، فصل تازه‌ی در تاریخ سیاسی این کشور باز کرد. چنان‌که علاوه بر بزرگ‌ترین خدمت اقتصادی به‌وسیله‌ی قطع ید بیگانگان از منابع ثروت ملی، مکتب ایران دوستی و ملت‌گرایی را به‌جای بیگانگی‌پناهی و کم‌تفاوتی درباره‌ی مصالح آب و خاک، باز کرد و مردم کشور را در مسیر کسب این افتخار رهنمایی نمود.

اهمیت ملی کردن صنعت نفت که در شورای مرکزی جبهه‌ی ملی به دکتر مصدق القا شد و با کوشش و همت او و اعضای فراکسیون نهضت ملی تحقق یافت، کاری کارستان بود. نسلی که دوران پیش از این نهضت را ندیده‌اند، نمی‌دانند که کشور و ملت ما در چه تنگناهایی از فقر و تهیدستی به‌سر می‌بردند و در حالی که روی گنجینه‌های سرشاری از طلای سیاه حرکت می‌کردند، توان مالی نداشتند.

برای اطلاع وزیر محترم ارتباطات و فناوری اطلاعات و مسوولان شرکت پست تهران

بیش از یک سوم مشترکان مجله از نرسیدن یا دیر رسیدن ماهنامه شکایت دارند! نمونه‌ی آن شکوایه‌ی زیر به قلم یکی از مشترکان قدیم مجله است که ما مرتب از طریق پست، مجله برای ایشان فرستاده‌ایم و هیچ‌کدام به ایشان نرسیده است:

قوه قضاییه
سازمان ثبت اسناد و املاک کشور
دفتر اسنادرسی ۵ تهران
کوبی امضا،
سر دفتر احمد رحیمی

حضور محترم سرکار خانم سمانه تقی نژاد مسئول بخش
اشتراک و پستی ماهنامه حافظ

احتراماً با استحضار میرساند اینجانب از اولین دوره انتشار آن ماهنامه با توجه به کیفیت ویژه آن تقاضای اشتراک نمود ولی تا کنون حتی یک شماره از آن مجله از طریق اشتراک به دستم نرسیده است و ناگزیر مجله را از گنجینه روزنامه فروشی هاتهدیبه می‌نمایم و گواهی هم از فقیح مطالعه آن خود را محروم می‌نمایم لذا بدینوسیله مراتب را اعلام میدارم تا چنانچه حقوق رسید پست نزدتان موجود است به‌مقتنی از اداره پست عدم ارسال و تحویل مجله را خواستار شوید که این امر که تقاضای از سهل انگاری شرکت پست میباشد ممکن است نماینده حساب آن مجله گذاشته شود.

با تقدیم احترام - احمد وحیدی سر دفتر اسنادرسی ۵ تهران

نشانی: تهران - سعادت آباد بالاتر از میدان کاج - نیش‌خیابان هشتم شماره ۲۱ | تلفن: ۲۰۶۸۷۶۴